

Notitie tegenprestatie naar vermogen

Februari 2015

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Uitgangspunten en overwegingen tegenprestatie	4
2.1	Inleiding	4
2.2	(wettelijke) Kaders en doelstelling tegenprestatie naar vermogen	4
2.3	Doelgroep	5
2.3.1	Beoordeling mantelzorg en vrijwilligerswerk	6
2.4	Eigen verantwoordelijkheid	7
2.4.1	insteek en werkwijze	7
2.5	Werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie	8
2.6	Gebiedsgericht werken	9
2.7	Onderscheid additioneel en regulier werk	9
2.8	Onderscheid re-integratie en tegenprestatie	10
2.9	Duur en omvang van de tegenprestatie	10
2.10	Financiële kaders	11
2.11	Communicatie	13
2.12	Evaluatie	13

1 Inleiding

In het licht van een meer inclusieve en pro-actieve samenleving waarin een ieder meedoet en ertoe doet, past het ook in de relatie tussen het recht op uitkering en de plicht tot tegenprestatie nadere invulling te geven.

Hoewel op grond van de geldende bijstandswet al langer een relatie ligt tussen het recht op uitkering en de plicht tot re-integratie, is eerst sinds 2012 ook in wetgeving verankerd dat ook wanneer er geen reëel arbeidsperspectief is de uitkeringsrelatie tussen gemeente en burger als wederkerig mag worden beschouwd: onder het 'voor wat, hoort wat' motto mag aan een uitkeringsgerechtigde gevraagd worden een tegenprestatie te leveren, ook wanneer re-integratie dus (nog) niet tot de mogelijkheden behoort. Niet alleen de wederkerigheid zelf is hier het doel, mogelijk nog meer is dit instrument gericht op het faciliteren van het maatschappelijk mee- en ertoe doen van de betreffende burger.

Hoewel de gemeente vanaf 2012 de bevoegdheid heeft om uitkeringsverstrekking en maatschappelijke wederkerigheid aan elkaar te verbinden, lijken nu eerst de randvoorwaarden daarvoor aanwezig: met een terugtrekkende overheid en groeiend besef in de samenleving dat we van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving aan het groeien zijn, is de timing nu beter om het tegenprestatie-instrument nadrukkelijk in te gaan zetten. Bovendien wordt de tegenprestatie nu wettelijk verplicht gemaakt per 1 januari 2015.

In het coalitieakkoord gemeente Helmond 2014-2018 staat het tevens het volgende vermeld:
*“als het vinden van betaald werk even niet lukt bieden wij een **vangnet**. Maar dan willen wij ook de mogelijkheid hebben een **tegenprestatie** te vragen, in de vorm van passende inzet voor de samenleving. Hiervan mag verdringing van regulier werk niet het gevolg zijn.”*

Van cruciaal belang bij de invoering en toepassing is met welke toon de muziek wordt gemaakt: wordt dit instrument met name gejuridiseerd gezien en ingezet, of gaan we het in samenspraak met de betreffende burger vooral in de geest van de wet toepassen?

De doelstelling van deze notitie is het komen tot keuzes om een beleidskader vast te stellen, waarbinnen de tegenprestatie kan worden uitgevoerd.

2 Uitgangspunten en overwegingen tegenprestatie

2.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2012 hebben gemeenten krachtens de Wet Werk en Bijstand (WWB) de bevoegdheid een tegenprestatie naar vermogen te verlangen van iemand die een beroep doet op een bijstandsuitkering (WWB) of een uitkering op grond van de IOAW of IOAZ. Hiermee wordt bedoeld dat van iemand die een bijstandsuitkering ontvangt, wordt verlangd dat deze hiervoor iets terug doet voor de maatschappij; een soort burgerplicht dus. Er zijn enkele voorwaarden gedefinieerd aan de invulling van het begrip “tegenprestatie naar vermogen”, maar de nadere uitwerking is aan het college zelf. Zo kan het college de aard, de duur en de omvang van de maatschappelijk nuttige werkzaamheden bepalen.

Momenteel is er vanuit het rijk wetgeving vastgesteld voor een aantal wijzigingen in de Participatiewet (PW), op grond waarvan de tegenprestatie in 2015 een wettelijke verplichting is geworden.

In deze notitie wordt een kader geschetst voor het opleggen van de verplichting tot het leveren van een tegenprestatie door mensen met een uitkering en de inzet van de tegenprestatie in het dienstverleningsconcept van het Werkbedrijf. Nadere invulling, bijvoorbeeld in de vorm van een verordening dan wel beleidsregels zal aansluitend plaatsvinden. De besluitvorming dient voor 1 juli te worden afgerond met het vaststellen van de verordening door de gemeenteraden in arbeidsmarktregio Helmond-De Peel.

In dit hoofdstuk worden de beleidskaders en achtergronden ten aanzien van de tegenprestatie naar vermogen verder uiteengezet. Deze uitgangspunten zijn van groot belang, daar zij uiteindelijk de inrichting en de uitvoering van de tegenprestatie naar vermogen bepalen.

2.2 (Wettelijke) Kaders en doelstelling tegenprestatie naar vermogen

Kaders

De tegenprestatie kan binnen de onderstaande kaders tot stand komen:

Deze kaders komen voort uit de verordeningen en beleidsplannen Participatiewet (PW), Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet op grond van de decentralisaties.

Doelstelling

We streven met de inzet van de tegenprestatie de volgende doelen na (in volgorde van belangrijkheid)

Een doel van de tegenprestatie is dat iemand maatschappelijke nuttige activiteiten verricht. Dat betekent niet dat de tegenprestatie niet mag bijdragen aan arbeidsinschakeling. Het kan een goede manier zijn voor uitkeringsgerechtigden om te (blijven) participeren in de samenleving en om een sociaal netwerk, arbeidsritme en regelmaat te houden. Dit zijn ook noodzakelijke voorwaarden om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Arbeidsmarktinschakeling mag zonder meer een secundair doel zijn, maar als het hoofdzakelijk of uitsluitend gericht is op arbeidsinschakeling, dan is er sprake van een re-integratietraject of een participatieplaats (zie verder 2.3.2).

1. Onderschrijft de commissie de kaders alsmede de doelstellingen ten aanzien van de tegenprestatie naar vermogen?

2.3 Doelgroep

Het college is bevoegd een belanghebbende te verplichten naar vermogen een tegenprestatie te verrichten, ook als die tegenprestatie niet direct samenhangt met arbeidsinschakeling. Een belanghebbende van achttien jaar of ouder, maar jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd is vanaf de dag van melding gehouden een tegenprestatie te verrichten. Dit is vastgelegd in artikel 9, eerste lid, onderdeel c van de Participatiewet. De tegenprestatie bestaat uit de plicht om naar vermogen door het college opgedragen onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden te verrichten, naast of in aanvulling op reguliere arbeid en die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt.

Aan niet-uitkeringsgerechtigden die door de gemeente worden ondersteund bij het zoeken naar werk (nuggers) kan dit niet verplicht worden opgelegd. De plicht tot tegenprestatie geldt zowel voor mensen die de bijstand om niet ontvangen als voor mensen die de bijstand in de vorm van een geldlening ontvangen, bijvoorbeeld in verband met het bezit van een eigen woning met overwaarde.

Het is daarnaast belangrijk om de algemene beginselen van behoorlijk bestuur voldoende in het oog te houden.

Dit betekent dat altijd het volgende moet worden gedaan:

1. Onderzoeken of de uitkeringsgerechtigde in staat is om de werkzaamheden te verrichten (zorgvuldige voorbereiding).
2. De gemeente zal daarom voordat ze de plicht oplegt hierover met de betrokkene moeten overleggen en indien nodig (medisch) advies moeten inwinnen bij derden. Het gaat immers om een tegenprestatie *naar vermogen*.
3. Aannemelijk maken in de beschikking dat de werkzaamheden voldoen aan de daaraan gestelde eisen (motiveringsplicht).

4. De plicht niet zo maar aan iemand opleggen (verbod van willekeur).
5. In vergelijkbare gevallen dezelfde soort verplichting tot het leveren van een tegenprestatie opleggen (gelijkheidsbeginsel).
6. De verplichting niet opleggen met een ander doel dan het verlangen van een tegenprestatie voor de bijstand. De gemeente mag de verplichting dus niet opleggen om iemand te straffen (verbod van détournement de pouvoir).

De volgende doelgroepen worden volgens wetgeving uitgesloten van het verrichten van een tegenprestatie naar vermogen:

1. De plicht tot tegenprestatie is niet van toepassing op een belanghebbende die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt is als bedoeld in artikel 4 van de wet Werk en inkomen naar arbeidsvermogen (artikel 9 lid 5 PW);
2. De plicht tot tegenprestatie is voorts niet van toepassing op een alleenstaande ouder die in het bezit is van een ontheffing voor de arbeidsplicht) als bedoeld in artikel 9a, eerste lid, van de participatiewet (artikel 9, zevende lid van de PW);

De gemeente heeft daarnaast nog beleidsvrijheid met betrekking tot het bepalen van de doelgroep. Zij kan de volgende groepen uitsluiten van de tegenprestatie:

1. Indien daarvoor dringende redenen – zoals mantelzorg – aanwezig zijn, kan het college in individuele gevallen tijdelijk ontheffing verlenen van de plicht tot het verrichten van een tegenprestatie (artikel 9 lid 2 PW);
2. Uitkeringsgerechtigden die over onvoldoende vermogen beschikken voor het uitvoeren van een tegenprestatie naar vermogen komen niet in aanmerking voor uitvoering hiervan. Het gaat hier met name om mensen met aanzienlijke medische beperkingen die bijvoorbeeld in de dagbesteding werkzaamheden verrichten.
3. Uitkeringsgerechtigden die structureel vrijwilligerswerk verrichten van een bepaalde omvang hoeven daarnaast geen tegenprestatie te leveren.

2.3.1 Beoordeling mantelzorg en vrijwilligerswerk

De gemeente kan beoordelingscriteria vastleggen omtrent mantelzorg en zou kunnen aansluiten bij de begripsbepaling van mantelzorg zoals die in de Wmo wordt gehanteerd. Onder mantelzorg kan worden verstaan: langdurige zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie en de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar overstijgt. Het begrip mantelzorg is van belang omdat de participatiewet bepaalt dat het college geen tegenprestatie opdraagt indien een belanghebbende mantelzorg verricht voor zover het verrichten van mantelzorg naar het oordeel van het college redelijkerwijs noodzakelijk is.

Een eenduidige begripsbepaling van vrijwilligerswerk is er niet, omdat vrijwilligerswerk veelzijdig van aard is. Hiervoor moet nog een toetsingskader voor worden ontwikkeld (mogelijkheid is op basis van officieel geregistreerde vrijwilligerswerk). In de verordening zou kunnen worden vastgelegd dat uitkeringsgerechtigden die structureel vrijwilligerswerk verrichten van een bepaalde omvang daarnaast geen tegenprestatie hoeven te leveren. Middels het vrijwilligerswerk leveren zij al een maatschappelijke bijdrage.

- 2. Is de commissie van mening dat wanneer mantelzorg van toepassing is, tijdelijke ontheffing tot het verrichten van een tegenprestatie van toepassing is?**
- 3. Is de commissie van mening dat uitkeringsgerechtigden die reeds werkzaamheden verrichten in bijv. de dagbesteding worden ontheven van de tegenprestatie?**
- 4. Is de commissie van mening dat uitkeringsgerechtigden die structureel vrijwilligerswerk verrichten van een bepaalde omvang daarnaast geen tegenprestatie hoeven te verrichten?**

2.4 Eigen verantwoordelijkheid

Uit ervaringen van de pilot Talent Verplicht! en team Activering en Zorg van de afdeling Werk en Inkomen alsmede tegenprestaties van andere gemeenten is gebleken dat er meer en beter effect gesorteerd wordt als de uitkeringsgerechtigde zelf met initiatieven en ideeën kan komen. Dwang met bijbehorende sancties heeft vaker een negatieve uitwerking. Uitgangspunt is daarom de dialoog met de uitkeringsgerechtigde: deze moet in staat worden gesteld zelf met inbreng te komen, mee te denken en ideeën te ontwikkelen om de tegenprestatie vorm te geven. Werkzaamheden die bij een uitkeringsgerechtigde draagvlak hebben, zullen minder problemen en sancties tot gevolg hebben. Wel blijft de eindverantwoordelijkheid voor de invulling van de tegenprestatie wettelijk gezien bij de gemeente.

Ook dient te worden gezien waar de verantwoordelijkheid ten aanzien van de acquisitie van de tegenprestatie moet worden neergelegd.

Om de invulling te kunnen uitwerken, zal vooral aansluiting worden gezocht bij vrijwilligersorganisaties, welzijnswerk, scholen en buurtcentra, etc. Met deze organisaties kunnen afspraken worden gemaakt over de invulling, begeleiding en de duur van de werkzaamheden.

2.4.1 Insteek en werkwijze

Binnen de gestelde kaders en doelstellingen stellen we de volgende werkwijze voor:

Stap 1 motiveren en aanmoedigen

Aan de uitkeringsgerechtigde wordt gevraagd welke werkzaamheden hij/zij in het kader van de tegenprestatie zou willen verrichten. Dit vanuit de gedachte dat intrinsieke motivatie het beste werkt. Hij/zij zoekt zelf een werkzaamheid die het beste past bij zijn/haar wensen en kwaliteiten. Men krijgt een bepaalde periode de tijd om een tegenprestatie te vinden. Deze groep bestaat uit mensen die gemotiveerd zijn én zelf in staat zijn om binnen hun eigen netwerk een werkzaamheid te vinden die als tegenprestatie kan dienen. Dit sluit ook aan bij het nemen van eigen verantwoordelijkheid en zelfregie van de uitkeringsgerechtigde.

Stap 2: verwijzen en ondersteunen

Wanneer de uitkeringsgerechte wel gemotiveerd is, maar zelf geen tegenprestatie kan vinden in zijn eigen netwerk, kunnen tips en handvaten aangedragen worden voor het zoeken van een werkzaamheid. Hierbij kan de uitkeringsgerechtigde gebruik maken van de lokale sociale kaart en het beschikbare aanbod aan werkzaamheden.

Stap 3: met enige drang over de drempel helpen.

Bij weigeren van het verrichten van een tegenprestatie vraagt de klantbegeleider/ participatiecoach etc. eerst waarom iemand niet wil meewerken. Misschien zijn er wel belemmeringen die weggenomen moeten worden.

Wanneer blijkt dat er echt sprake is van onwil, wordt een sanctie opgelegd. Dit is reeds geregeld in de huidige afstemmingsverordening.

5. ***Is de commissie van mening dat het in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de uitkeringsgerechtigde betreft om zelf een tegenprestatie te generen, gebruikmakend van het eigen netwerk?***
6. ***Ondersteunt de commissie bovenstaande insteek en werkwijze ten aanzien van de tegenprestatie?***

2.5 Bredero werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie

Met betrekking tot de werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie is het uitgangspunt dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de bestaande infrastructuur en de ideeën of werkzaamheden waar de uitkeringsgerechtigde zelf mee komt. Belangrijk is dat er een zo breed mogelijk aanbod aan werkzaamheden beschikbaar is, zodat de uitkeringsgerechtigde een tegenprestatie kan doen die het best past bij zijn/haar competenties en mogelijkheden.

De tegenprestatie kan breder gedefinieerd worden dan het verrichten van maatschappelijke nuttige activiteiten.

Vanuit dit uitgangspunt gaat de uitkeringsgerechtigde samen met de gemeente kijken waarin hij of zij goed is of juist nog aan moet werken. Dit betekent dat ook het volgen van een taal cursus, het deelnemen aan een beweegtraining, leefstijlprogramma's, het werken aan problemen als schulden of psychische problematiek onderdeel uit kan maken van de tegenprestatie naar vermogen of zelf geheel als tegenprestatie kan worden aangemerkt.

Hierbij gaat het erom dat de uitkeringsgerechtigde zich bewust is van zijn uitgangspunt en alles in het werk zet om zijn zelfredzaamheid versterken. Dit betekent dat er vaak eerst diverse belemmeringen beheersbaar moeten worden gemaakt om de talenten van de uitkeringsgerechtigde beter te kunnen benutten. Overigens sluit het één het ander niet uit.

In de gemeente Rotterdam werkt men al diverse jaren volgens dit uitgangspunt. Daar wordt de definitie van tegenprestatie breed ingezet. Alles wat bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en alles wat maatschappelijk nuttig is. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het eigen netwerk. Via vrijwilligerswerk een baan vinden is een mooi streven, maar in de praktijk is de afstand tot de arbeidsmarkt vaak zeer groot. Wie langer dan vijf jaar in de bijstand zit, heeft vaak schulden of spreekt slecht Nederlands. Derhalve worden in Rotterdam in het kader van het leveren van een tegenprestatie cursussen gegeven. Deze cursussen zijn onder meer erop gericht om taalachterstanden weg te werken of om een sociaal isolement te doorbreken. Wel is een punt van aandacht uit welke middelen deze voorzieningen betaald dienen te worden (zie verder 2.10)

7. *Is de commissie van mening dat ook cursussen die bijdragen tot voorkoming sociaal isolement, wegwerken taalachterstanden, schuldhulpverlening etc. kunnen worden gezien als het verrichten van een tegenprestatie?*

2.6 Gebiedsgericht werken

De toegang tot voorzieningen met betrekking tot de tegenprestatie dient eenduidig, laagdrempelig en bij voorbaat in de eigen leefomgeving te zijn. Bij vragen om een tegenprestatie wordt gekeken naar alle leefdomeinen, zodat een “voorziening” op maat kan worden aangeboden, waarbij uitgangspunt is dat de uitkeringsgerechtigden zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun tegenprestatie.

Bovenstaande betekent dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van het netwerk uit de eigen woon/leefomgeving. Hierbij kunnen vrijwilligersorganisaties een belangrijke rol spelen. Zij kunnen de uitkeringsgerechtigde begeleiden bij de uitvoering van de tegenprestatie.

De zogeheden basisvoorzieningen binnen de diverse gebieden kunnen een faciliterende rol tot stand brengen en kunnen vraag en aanbod matchen. Immers het doel van een basisvoorziening betreft: mensen met een ondersteuningsvraag in zo min mogelijk stappen zo snel mogelijk toeleiden naar de meest passende oplossing. In de basisvoorziening wordt ook de eventuele transfer naar een werktraject mogelijk gemaakt.

De uitgangspunten daarbij zijn:

- Gebiedsgericht: door de toegang in de eigen leefomgeving van inwoners te organiseren is het beter mogelijk om andere oplossingen te bieden door op wijkniveau te verbinden met onder andere vrijwilligersorganisaties;
- Vraaggericht: de vraag van bewoners staat centraal
- Integraal: er wordt gekeken naar alle leefdomeinen om tot een passend ondersteuningsarrangement te komen volgens het maatwerkprincipe, waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden van de bewoners en zijn/haar sociale netwerk
- Minder procedures en bureaucratie

Deze uitgangspunten zijn van toepassing bij de tegenprestatie naar vermogen, in al zijn facetten.

De afdeling Werk en Inkomen sluit met betrekking tot team Activering en Zorg al volledig aan bij het gebiedsgericht werken. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de werkwijze van de Wmo. Hierbij wordt getracht om de uitkeringsgerechtigde zoveel mogelijk in zijn eigen leefomgeving te laten participeren op basis van eigen verantwoordelijkheid en gebruik makend van zijn eigen netwerken/of het netwerk van de basisvoorziening.

2.7 Onderscheid additioneel en regulier werk

De maatschappelijk nuttige werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie dienen zich te onderscheiden van werkzaamheden die tot de reguliere arbeidsmarkt behoren. Bij werkzaamheden die in het kader van de tegenprestatie opgedragen kunnen worden gaat het altijd om additionele onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden. Terwijl voor werkzaamheden op de reguliere arbeidsmarkt de bereidheid bestaat voor deze werkzaamheden loon te betalen. Het onderscheid tussen betaalde en onbetaalde werkzaamheden is afhankelijk van onder meer economische factoren en van keuzes die mede op basis daarvan door het bedrijfsleven en of de overheid worden gemaakt. Voor de bepaling of de werkzaamheden additioneel zijn, zijn de volgende zaken van belang:

- Voor de werkzaamheden bestaat geen bereidheid loon te betalen, de werkzaamheden hebben daarbij geen loonwaarde en geen economische waarde;
- Indien de werkzaamheden niet door middel van deze maatschappelijke invulling worden ingevuld, worden de werkzaamheden of niet verricht of zonder verhoging van de loonkostensom.

Voorbeelden van soorten additionele arbeid kunnen zijn:

- Facilitaire werkzaamheden die zonder maatschappelijke invulling niet of minder vaak worden uitgevoerd, of door middel van "corvee" bij één van de werknemers is neergelegd zoals plantsoentje onderhouden, kantine opruimen na de pauze, koffie rondbrengen i.p.v. door personeel zelf laten halen;
- Werkzaamheden die zonder maatschappelijke invulling louter door vrijwilligers of anderszins onbetaald worden verricht;
- Werkzaamheden in de openbare ruimte die aanvullend zijn op de gebruikelijke werkzaamheden: sneeuw ruimen op plekken waar dat normaal niet gebeurt, bestrijden van vervuiling en signaleren van benodigd (regulier) onderhoud;
- Werkzaamheden bij voorzieningen die door noodzakelijke bezuinigingen niet meer verricht kunnen worden, maar door de tegenprestatie wel in stand gehouden kunnen worden. Te denken valt aan het beheer van een groenstrook of een speelplek. Bijstandsgerechtigden kunnen daar hun tegenprestatie verrichten. Het is echter niet zo dat de gemeente hier bij bezuinigingen rekening mee mag houden, dan zou het immers verdringing van arbeid betekenen;
- werkzaamheden in een wijkcentrum, gastvrouw in de zorg, etc.

Tevens zal nog nader worden gekeken naar het ontwikkelen van een verdringingstoets.

8. *Is de commissie van mening dat de uitvoering van een tegenprestatie geen verdringing op de arbeidsmarkt tot gevolg mag hebben?*

9. *Ondersteunt de commissie bovengenoemde punten ten aanzien van additionele arbeid?*

10. *Heeft de commissie nog ideeën ten aanzien van een verdringingstoets?*

2.8 Onderscheid re-integratie en tegenprestatie

Onderscheid tegenprestatie en re-integratie

In essentie onderscheidt de tegenprestatie zich op een tweetal vlakken van re-integratie (werken met behoud van uitkering). Werken met behoud van uitkering behoort enkel tot de mogelijkheden indien dit de re-integratie van betrokkene ten goede komt. Bij de tegenprestatie staat daarentegen het versterken van de maatschappelijke participatie en niet het bevorderen van de re-integratie voorop. Daar waar "werken met behoud van uitkering" toeziet op werkzaamheden die ook binnen de reguliere arbeidsmarkt plaatsvinden, zouden de werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie juist buiten die reguliere arbeidsmarkt moeten worden gezocht. Het zou moeten gaan om werkzaamheden waarvoor op de reguliere arbeidsmarkt niet de bereidheid bestaat om voor te betalen.

11. *Is de commissie van mening dat wanneer een uitkeringsgerechtigde een re-integratietraject volgt, hij/zij naast het re-integratietraject geen tegenprestatie meer behoeft te verrichten?*

2.9 Duur en omvang van de tegenprestatie

De duur en omvang van de werkzaamheden die als tegenprestatie worden opgelegd dienen beperkt te zijn. Hierover zullen in de verordening regels moeten worden gesteld. Het college moet op basis van de individuele situatie en persoonlijke omstandigheden van een uitkeringsgerechtigde beoordelen in hoeverre een tegenprestatie kan worden verlangd. De uitkeringsgerechtigde moet de tegenprestatie immers 'naar vermogen' verrichten. In de verordening dient derhalve een minimum duur en een minimum aantal uren vastgelegd te worden. Dit kan een minimum aantal uren per week zijn, maar een minimum aantal uren voor het totaal van de tegenprestatie is ook denkbaar. Een aanbod van het

college om voor 32 uur per week werkzaamheden te verrichten kan in ieder geval niet worden aangemerkt als een tegenprestatie.

Met betrekking tot de duur en de omvang van de tegenprestatie kan aansluiting worden gezocht bij de huidige uitvoering van de vrijwilligersvergoeding. De vrijwilligersbijdrage is gebaseerd op werkzaamheden van minimaal 16 uur per week. De omvang van de tegenprestatie zou dan bijvoorbeeld kunnen worden vastgesteld op minimaal 10 uur per week gedurende minimaal 6 maanden per jaar (naar vermogen).

Indien de tegenprestatie wordt vastgesteld op minimaal 10 uur per week, gedurende een periode van minimaal 6 maanden per jaar, wordt recht gedaan aan het uitgangspunt dat de tegenprestatie beperkt moet zijn in omvang en duur. Bij de omvang van 10 uur per week wordt aangesloten bij de opvattingen van de juristen van Schulink Kluwer, die in de sociale zekerheid een vooraanstaande rol spelen. De periode wordt vastgesteld op minimaal 6 maanden per jaar, omdat de participatie een integraal onderdeel uitmaakt van de tegenprestatie en getracht wordt om een zinvolle inhoud te kunnen geven aan de tegenprestatie naar vermogen. Een tegenprestatie van enkele weken gedurende enkel uren per week levert onvoldoende bevordering van de maatschappelijke participatie voor de uitkeringsgerechtigde. Jurisprudentie zal in de toekomst uiteindelijk de grenzen bepalen.

12. Bent u het eens met de voorgestelde invulling van de tegenprestatie naar vermogen van minimaal 10 uur per week gedurende minimaal 6 maanden per jaar (naar vermogen)?

2.10 Financiële kaders

Er worden van rijkswege geen extra middelen beschikbaar gesteld voor het opstellen en uitvoeren van beleid rond de tegenprestatie. Het standpunt van het rijk is dat het beleid niet per definitie met (hogere) uitvoeringskosten gepaard hoeft te gaan. Voor colleges leidt de tegenprestatie naar vermogen niet tot nieuwe taken. Daarnaast kan, binnen de gestelde kaders, naar eigen inzicht invulling gegeven worden aan de tegenprestatie. Voor het maken van gemeentelijk beleid rond de tegenprestatie, de organisatie en de naleving ervan kunnen gemeenten gebruik maken van de bestaande uitvoeringstaken rond de PW. Ook kunnen zij voor het bij elkaar brengen van vraag en aanbod gebruik maken van bestaande netwerken.

Het rijk stelt dat de gemeente de opgedragen tegenprestatie zodanig kan afstemmen op de capaciteiten van de uitkeringsgerechtigde dat begeleiding niet noodzakelijk is. Daarnaast zou de gemeente de tegenprestatie zo moeten kunnen organiseren dat eventueel noodzakelijke begeleiding kan worden geboden door de betreffende organisatie waar de tegenprestatie wordt uitgevoerd.

Uitvoeren en handhaven zou volgens het rijk dus kunnen worden ingebed in bestaande werkwijzen binnen re-integratie, zeker als goed wordt aangesloten bij de capaciteiten van de betrokkene. Begeleiding zou dan niet nodig zijn of is met name een niet-gefinancierde taak van de organisaties waar de tegenprestatie wordt uitgevoerd.

In de praktijk blijkt het uitvoeren van de tegenprestatie naar vermogen wel extra kosten met zich mee zal brengen.

Te denken valt hierbij aan de volgende kosten:

1. In principe valt men onder de aansprakelijkheidsverzekering van de organisatie waarin men werkzaamheden verricht. Is dit niet mogelijk, dan kan de Praktijkervaringsplekpolis (PEP-polis) van Achmea worden ingezet. Voorwaarde is wel dat de organisatie zorgt voor een veilige werkomgeving.
2. De begeleiding van de uitkeringsgerechtigde gebeurt door de organisatie waar de tegenprestatie wordt uitgevoerd. Bij mogelijke problemen neemt de uitkeringsgerechtigde

en/of de organisatie contact op met de consultant. In onderling overleg wordt een oplossing gezocht.

3. Voordat de werkzaamheid start, wordt een overeenkomst opgesteld tussen gemeente en de uitkeringsgerechtigde, waarin gemaakte afspraken over het aantal uren, duur en gevolgen van het niet nakomen van afspraken zijn opgenomen. In het uitvoeringsplan (beschikking) wordt helder beschreven welke activiteiten die de uitkeringsgerechtigde uit gaat voeren en wordt met argumenten omschreven dat deze activiteiten zijn afgestemd op de competenties en capaciteit van de uitkeringsgerechtigde. Tevens dient de tegenprestatie geregistreerd te worden in het systeem;
4. Bij het niet willen verrichten van een tegenprestatie dient een maatregel te worden gezien;
5. Er dienen afspraken gemaakt te worden over de wijze van monitoring en controle van de gemaakte afspraken. Een nauwkeurige registratie van de gemaakte afspraken is noodzakelijk ten behoeve van een zorgvuldig handhavingproces en afhandeling van eventuele bezwaar- en beroepsprocedures. We zien het als een verantwoordelijkheid van de uitkeringsgerechtigde zelf om aan te tonen dat hij/zij de afgesproken tegenprestatie heeft uitgevoerd. We passen steekproefsgewijs, bijvoorbeeld op basis van een risico-analyse, controle toe om te checken of de tegenprestatie daadwerkelijk is uitgevoerd.
6. In principe geven we geen vergoeding voor eventuele onkosten, zoals reiskosten, kinderopvang, werkkleding etc. Mocht het in incidentele gevallen toch noodzakelijk zijn, dan wordt dit op maat afgesproken. Het uitgangspunt hierbij is dat in eerste instantie aan de organisatie waar de tegenprestatie wordt uitgevoerd, gevraagd wordt mogelijke onkosten te vergoeden.
7. Deelnemers zijn vrij om een tegenprestatie te kiezen. Dit kan betekenen dat deelnemers een activiteit kiezen waarbij zij met mensen activiteiten ondernemen, of bij waardevolle spullen kunnen komen. Vrijwilligerscentrales vragen daarom vaak voor dergelijke klussen aan vrijwilligers om een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) te overleggen. Wanneer een deelnemer werkzaamheden van zijn gading heeft gevonden, die passen bij zijn kennis en vaardigheden én hem wordt gevraagd om een VOG te verstrekken, dan zal de gemeente de kosten hiervan vergoeden.
8. Bredere insteek ten aanzien van de invulling van de tegenprestatie (zie 2.5).
9. Eventuele begeleidingsuren uitkeringsgerechtigden tijdens het toeleiden naar de tegenprestatie;
10. Eventuele kosten voor inzet verzuimcontroleur, extra medische adviezen etc.
11. Toezien op de veiligheid ten aanzien van de uitvoering is mede een taak van de gemeente. Voor het uitvoeren van de tegenprestatie geldt geen wettelijke regeling over arbeidsomstandigheden en veiligheid. Dat betekent dat de gemeente er voor moet zorgen dat de werkzaamheden worden uitgevoerd op een veilige plek met goede arbeidsomstandigheden. De Programmaraad heeft dit aangegeven en wordt nog nader onderzocht.

Er dient gezien te worden op welke manier de financiering plaatsvindt. Voor een juiste inbedding van de tegenprestatie dienen structurele middelen begroot te worden. Het participatiebudget biedt hiervoor geen ruimte meer.

Om de tegenprestatie te kunnen uitvoeren zoals in de ze nota is beschreven, zijn extra middelen benodigd. Hiervan gaan we uit van twee extra fte participatiecoaches en 0,5 fte ten behoeve van een procesondersteuner.

Bovendien zijn nog alsmede € 25.000,= betreffende extra kosten voor inzetten instrumenten. Hierbij valt te denken aan VOG, cursussen, verzuimcontroleur, etc.

Dit betekent dat de totale kosten per kalenderjaar voor de arbeidsmarktregio begroot worden op **€ 287.132,=**. Per gemeente betekent dit indicatief het volgende (op basis van verdeelsleutel):

Asten (4,1%):	€ 11.790,=
Deurne (8,4%):	€ 24.142,=
Gemert-Bakel (5,2%):	€ 14.942,=
Geldrop-Mierlo (14,9%):	€ 42.804,=
Helmond (57,7%):	€ 165.848,=
Laarbeek (4,9%):	€ 14.091,=
Someren (4,7%):	€ 13.515,=

13. Is de commissie bereid om extra middelen voor de tegenprestatie naar vermogen beschikbaar te stellen?

2.11 Communicatie

Tot slot dient er duidelijk aandacht te zijn voor de communicatie rondom de tegenprestatie. Het creëren van draagvlak, bij de uitkeringsgerechtigden, maar ook bij de organisaties alsmede de burgers van de arbeidsmarktregio Helmond- De Peel, draagt bij tot een succesvolle invoering en uitvoering van de tegenprestatie.

Communicatie naar de doelgroep

De uitkeringsgerechtigde dient helder geïnformeerd te worden over het doel van de tegenprestatie en wat van hem/haar wordt verwacht. In de intakeprocedure dient de tegenprestatie in het programma te worden opgenomen. De wijze van gespreksvoering door de klantbegeleider is ook belangrijk. Een goede voorlichting en instructie aan klantbegeleiders is daarom noodzakelijk.

Communicatie naar burgers

Maatschappelijk draagvlak is belangrijk bij het succesvol inzetten van de tegenprestatie. Dit kunnen we doen door het publiceren van positieve verhalen van mensen die een tegenprestatie hebben gedaan.

Communicatie naar organisaties

Daarnaast is het belangrijk de organisaties, waar werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie worden uitgevoerd, op een juiste wijze te informeren over de doelen en de werkwijzen rondom de tegenprestatie. Ook in het kader van werving is het raadzaam organisaties goede en motiverende informatie te bieden.

Bovenstaande betekent dat er een communicatieplan dient te worden ontwikkeld welke continue monitoring behoeft.

14. Is de commissie van mening dat communicatie een belangrijk punt van aandacht is welke geborgd moet worden middels een communicatieplan?

2.12 Evaluatie

De beleidskaders alsmede de uitvoering van de tegenprestatie naar vermogen dienen jaarlijks te worden geëvalueerd. Hierbij moet onder meer worden gezien of de wijze waarop door het Werkbedrijf invulling is gegeven aan het instrument tegenprestatie voldoet, dan wel moet worden aangepast. Met betrekking tot de evaluatie zullen er criteria ontwikkeld moeten worden. Daarbij dient te worden gezien welke criteria uitvraagbaar zijn. Voorgesteld wordt om de monitoring van de tegenprestatie op te nemen in de verantwoordingsverslagen en de evaluatie in het jaarverslag.

15. Welke specifieke aandachtspunten wil de commissie benoemd hebben in de evaluatie c.q. monitoring van de tegenprestatie?